

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Г. КОРОЛЕНКА**

Кафедра педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ

Електронний посібник для самостійної роботи
здобувачів третього освітньо-наукового рівня (доктор філософії)

Галузь знань
Спеціальність

*01 Освіта/педагогіка
011 Освітні, педагогічні науки*

Полтава

2019

Зміст

Укладачі.....	3
Вступ.....	4
Тема 1. Компетентнісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації	7
Тема 2. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді вітчизняної та зарубіжної практик	9
Тема 3. Складові реалізації компетентнісного підходу в освітньому процесі	12
Тема 4. Умови реалізації компетентнісного підходу в навчальному процесі	13
Тема 5. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті	15
Тема 6. Компетентнісні виміри професійної підготовки фахівців.....	17
Тема 7. Особистісний потенціал набуття фахівцями професійних компетентностей	19
Тема 8. Проблеми компетентнісного підходу в освіті	21
Вимоги до оформлення тез доповіді	23
Теми рефератів та вимоги до його написання і оформлення	24

Укладачі

Гриньова Марина Вікторівна

доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, декан природничого факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

ORCID ID 0000-0003-3912-9023

grinovamv@gmail.com

Кононець Наталія Василівна

доктор педагогічних наук, доцент кафедри економічної кібернетики, бізнес-економіки та інформаційних систем ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі»

ORCID ID 0000-0002-4384-1198

natalkapoltava7476@gmail.com

Рецензенти:

Дяченко-Богун Марина Миколаївна, доктор педагогічних наук, доцент кафедри ботаніки, екології та методики навчання біології Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

ORCID ID 0000-0002-1209-2120

Рибалко Ліна Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор Національного університету «Полтавська політехніка ім. Юрія Кондратюка»

ORCID ID 0000-0001-6092-9442

Електронний посібник для самостійної роботи здобувачів наукового ступеня «доктор філософії» спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, галузі знань 01 Освіта/педагогіка «Компетентнісний підхід у професійній підготовці» затверджено і рекомендовано вченою радою Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка (2019 р.).

Вступ

Предметом вивчення навчальної дисципліни є науково-методичний аналіз проблеми застосування компетентнісного підходу у професійній підготовці фахівців. Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна базується на таких дисциплінах як педагогіка, філософія, українська ділова мова.

Мета навчальної дисципліни: розкрити теоретико-практичні засади застосування компетентнісного підходу у професійній підготовці фахівців. *Завдання* навчальної дисципліни полягає у визначенні та обґрунтуванні понять «компетентнісний підхід», «компетентність», «професійна компетентність вчителя», враховуючи результати сучасних наукових досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців; формуванні знань щодо застосування компетентнісного підходу у вітчизняній та зарубіжній педагогіці, вироблення практичних умінь реалізації компетентнісного підходу в педагогічній практиці.

Програмні компетентності

У процесі реалізації програми дисципліни формуються наступні компетентності:

А) Загальні:

1. Застосовувати науковий компетентнісний підхід і методи науково-дослідної діяльності; методи критичного аналізу й оцінки сучасних компетентностей фахівців під час розв'язування дослідницьких і практичних завдань, у тому числі в міждисциплінарних галузях.
2. Добирати методи науково-дослідної діяльності, методи генерування нових ідей під час розв'язання дослідницьких і практичних завдань при застосуванні компетентнісного підходу у професійній підготовці; методи критичного аналізу й оцінки сучасних наукових досягнень фахівців.
3. Продовжити аналіз основних світоглядних і методологічних проблем використання компетентнісного підходу у професійній підготовці фахівців; планувати професійну діяльність у сфері наукових досліджень.
4. Розуміти специфічну логіку формування компетентнісно орієнтованого освітнього середовища.
5. Застосувати ідеї та концепції компетентнісного підходу для вирішення різних освітніх завдань.
6. Описувати структуру й логічну послідовність реалізації компетентнісного підходу у освітньому середовищі.

Б) Спеціальні (фахові, предметні):

1. Демонструвати глибокі професійні знання з компетентнісного підходу у професійній підготовці під час розробки дисертаційних проєктів, що відповідають третьому рівню вищої освіти, та досконале володіння науковою термінологією.
2. Оновлювати оперативну частину свого досвіду, мобілізувати свій особистісний потенціал для вирішення завдань пов'язаних із впровадженням компетентнісного підходу у освітні заклади різного типу.
3. Бути здатним до професійної рефлексії (аналізувати власні знання, уміння, навички; виокремлювати переваги й недоліки (порівняно з досягненнями однокурсників і власними попередніми напрацюваннями); розробляти програми саморозвитку на основі компетентнісного підходу та ін.
4. Працювати з процесами передбачуваного інноваційного розвитку – людини, соціуму, освіти, власної особистості й діяльності, спираючись на ідеї компетентнісного підходу.

Результати навчання:

Знання:

1. Знати основні поняття компетентнісного підходу у професійній підготовці: вітчизняний та зарубіжний досвід.
2. Визначати розвиток компетентнісного підходу: стратегічні орієнтири.
3. Сформувати уявлення про теорію та практику послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді вітчизняної та зарубіжної практики.

Розуміння:

1. Пояснювати принципи та методи, на яких базуються концепції з компетентнісного підходу у професійній підготовці.
2. Аналізувати принципи моніторингу рівнів досягнень компетентностей: інноваційні підходи.
3. Знати складові реалізації компетентнісного підходу в освітньому процесі.

Застосування знань:

1. Демонструвати вміння вчитися як ключову компетентність загальної професійної освіти.
2. Застосувати умови реалізації компетентнісного підходу в навчальному процесі.

Аналіз:

1. Аналізувати результати емпіричних досліджень серед педагогічної громадськості щодо перспектив запровадження компетентнісного підходу до вітчизняного змісту освіти.
2. Аналізувати ключові праці визначних представників педагогічних шкіл та засвоїти їхній досвід.

Синтез:

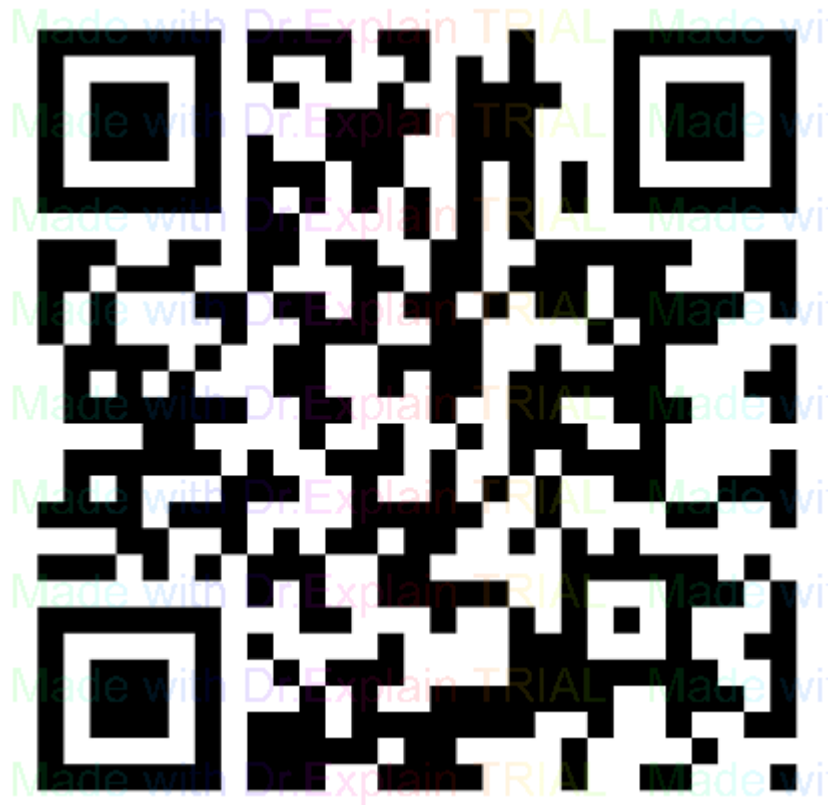
1. Визначити дискусії українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті.
2. Уміти застосовувати технологію формування ключових компетентностей.

Оцінювання:

1. Оцінювати власний теоретичний і практичний рівень засвоєння знань та практичного застосування компетентнісного підходу у професійній підготовці в процесі розробки дисертаційного проекту.
2. Застосувати та аргументувати критерії оцінювання знань та умінь компетентнісного підходу у професійній підготовці.

Зміст електронного посібника – це вектори самостійного пошуку інформації для поглибленого вивчення тем дисципліни, орієнтири для виконання практико-орієнтованих завдань, для організації й проведення круглих столів, науково-практичних конференцій. Це питання для роздумів, які сприяють глибокому аналізу проблеми застосування компетентнісного підходу у професійній підготовці фахівців, рефлексії науково-педагогічної діяльності аспірантів. Це літопис цікавих думок, які аспіранти можуть висловити та спільно обговорити за допомогою сучасних інфокомунікацій – **віртуальної дошки** «Компетентнісний підхід у професійній підготовці: літопис цікавих думок» <https://padlet.com/natalkapoltava/k8byz5ge3esj>

QR-код віртуальної дошки:

Віртуальна дошка слугує також інструментом віртуального спілкування аспірантів між собою та з викладачем у процесі опанування курсу «Компетентнісний підхід у професійній підготовці».

Тема 1. Компетентнісний підхід в освіті: теоретичні засади і практика реалізації

Мета: ознайомити аспірантів із специфікою феномена компетентнісного підходу в освіті

Опорні поняття: компетенція, компетентність, компетентний, компетентнісний підхід, професійна компетентність, структура професійної компетентності

Завдання для аспірантів

I. Теоретичне завдання: підготувати відповіді на питання.

1. Компетентнісний підхід в освіті як науковий феномен.
2. Професійна компетентність педагога.
3. Професійна компетентність освітнього менеджера.
4. Моделі формування професійної компетентності вчителя-предметника.
5. Порівняльний аналіз традиційного і компетентнісного навчання.

II. Практичне завдання.

1. Здійснити логіко-семантичний аналіз понять «компетенція, компетентність, компетентнісний підхід» (таблиця: автори – визначення).
2. Підготувати тези доповіді на конференцію у межах орієнтованої теми «Компетентнісний підхід та його місце у навчально-виховному та освітньому процесі».

Рекомендована література:

1. Бех І. Д. Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу у педагогіці. *Виховання і культура*. 2009. № 1-2 (17-18). С. 5–7.
2. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід : рефлексивний аналіз застосування. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи : б-ка з освітньої політики*. К. : КІС, 2004. С. 47–52.
3. Бойчук Ю. Д. Компетентнісний підхід як основа модернізації сучасної освіти. *Освітній простір. Глобальні, регіональні та інформаційні аспекти : наук. метод. журн.* Чернівці : Черемош, 2013. Вип. 13. С. 130–135.
4. Гриньова М. В., Семеняка В. І. Професійна компетентність керівника навчального закладу. *Спадщина видатних педагогів Полтавщини в міжнародному освітньому просторі : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Досвід видатних педагогів Полтавщини в управлінській діяльності : Всеукр. наук.-практ. семінар, (Полтава, 12–13 берез. 2009 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової ; Ін-т педагогіки АПН України, Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава, 2009. С. 144–145.*
5. Компетентнісний підхід до підготовки педагогів у зарубіжних країнах: теорія та практика : монографія / [Н. М. Авшенюк, Т. М. Десятов, Л. М. Дяченко, Н. О. Постригач, Л. П. Пуховська, О. В. Сулима]. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 280 с.
6. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. К. : «К.І.С.», 2004. 112 с.
7. Луговий В. І. Компетентності та компетенції: поняттєво-термінологічний дискурс. *Вища освіта України. № 3 (додаток 1). Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології»*. К. : Гнозис, 2009. С. 8-14.
8. Селевко Г. К. Компетентности и их классификация. *Народное образование*. 2004. №4. С. 138-143.
9. Фруммин И. За что в ответе?: компетентностный подход как естественный этап обновления содержания образования. *Учительская газета*. 2002. 3 сент. (N 36). С. 38–39.

10. Ходань О. Л. Компетентнісний підхід до підготовки майбутніх фахівців у ВНЗ.
Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Педагогіка. Соціальна робота.
Ужгород: Говерла, 2013. Вип. 29. С. 232–235.

Тема 2. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді вітчизняної та зарубіжної практик

Мета: З'ясувати реалізаційні механізми компетентнісного підходу в досвіді вітчизняної та зарубіжної практики.

Опорні поняття: фахові компетентності, компетентнісно орієнтоване завдання, модель, моніторинг, критерії

Завдання для аспірантів

I. Теоретичне завдання: підготувати круглий стіл «Практика реалізації компетентнісного підходу у вітчизняних закладах вищої освіти».

Основні питання:

1. Моделі реалізації компетентнісного підходу в досвіді вітчизняної та зарубіжної практики.
2. Моніторинг рівнів досягнень компетентностей: інноваційні підходи.
3. Розроблення критеріїв сформованості компетентностей.

II. Практичне завдання.

1. Розробити структурно-логічну схему теми.
2. Написати педагогічне есе: «Щоб я порекомендував для успішного формування фахових компетентностей вчителя-предметника» (предмет на вибір).

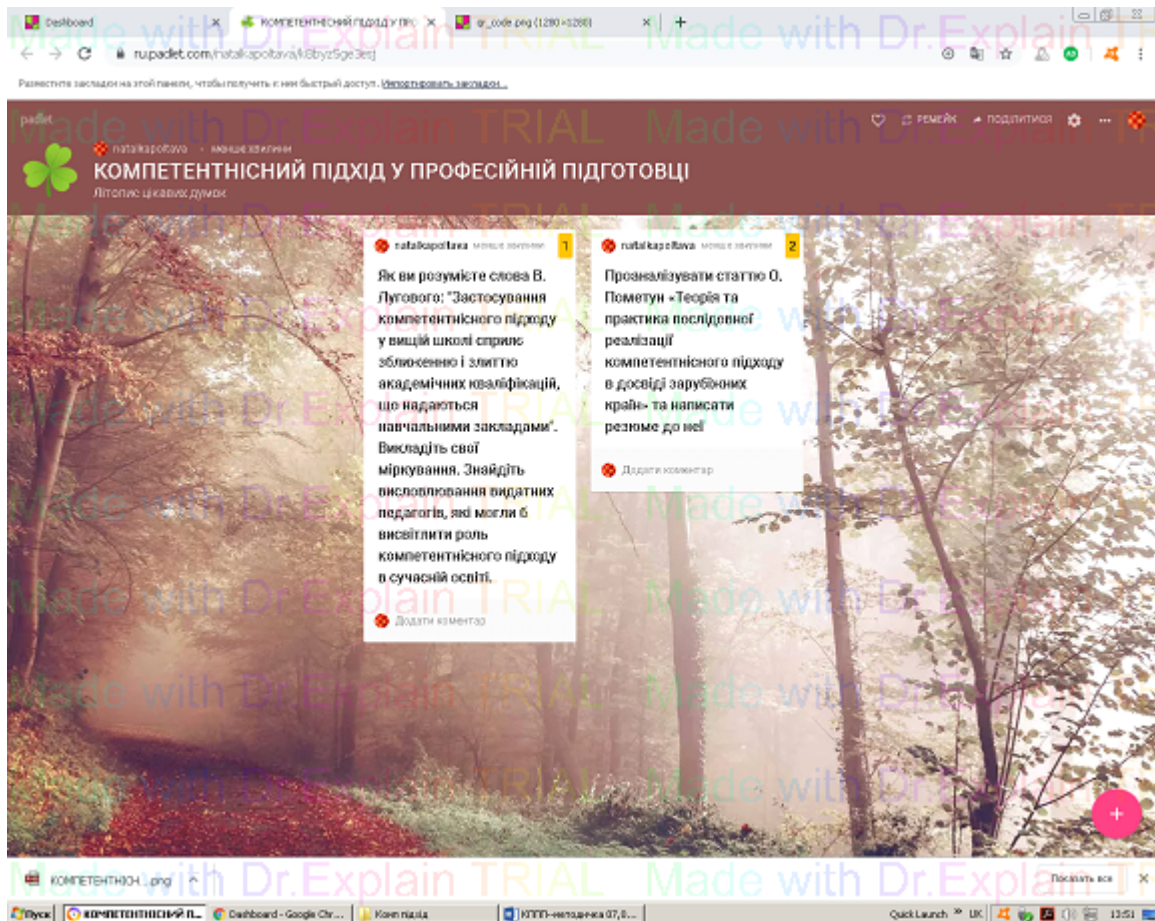
Літопис цікавих думок

1. Як ви розумієте слова В. Лугового:

Застосування компетентнісного підходу у вищій школі сприяє зближенню і злиттю академічних кваліфікацій, що надаються навчальними закладами.

Викладіть свої міркування. Знайдіть висловлювання видатних педагогів, які могли б висвітлити роль компетентнісного підходу в сучасній освіті.

2. Проаналізувати статтю О. Пометун «Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн» та написати резюме до неї.

Рекомендована література:

1. Власов В. Контроль навчальних досягнень учнів з історії та правознавства крізь призму компетентнісного підходу (відповідно до нової програми). *Методичний коментар до програми 2012 року з історії для основної школи: Бібліотека журналу «Історія та суспільствознавство в школах України: теорія та методика навчання»*. 2013. № 5-6. С. 47-55.
2. Гриньова М. В., Семеняка В. І. Модель формування професійної компетентності майбутнього вчителя хімії. *Методика викладання природничих дисциплін у вищій і середній школі. XVI Каршинські читання : зб. наук. праць. міжнар. наук.-практ. конф.*, (Полтава, 25–26 черв. 2009 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової ; Ін-т педагогіки АПН України, Полтав. держ. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава, 2009. С. 156–158.
3. Гриньова М. В., Модель компетентності менеджера освіти. *Моделі ключових та професійних компетентностей педагогічного працівника : наук.записки /* Головне упр. освіти і науки Полтав. облдержадміністрації, Полтав. обл. ін-т післядипломної пед.освіти імені М. В. Остроградського. Полтава, 2011. Вип. 2. С. 15–20.
4. Луговий В.І. Європейська концепція компетентнісного підходу у вищій школі та проблеми її реалізації в Україні. *Педагогіка і психологія*. 2009. № 2. С. 13-26.
5. Медведовська Т. Компетентнісний підхід у організації навчального процесу в системі вищої освіти. *Гуманізація навч.-вихов. процесу: наук.-метод. зб.* Слов'янськ, 2011. Спецвип. 7, ч. 2. С. 40-45.
6. Овсієнко Л. Компетентнісний підхід до навчання: теоретичний аналіз. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2017. № 2(57). С. 82-87.

7. Овчарук О.В. Розвиток компетентнісного підходу: стратегічні орієнтири міжнародної спільноти. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи*. К.: «К.І.С.», 2004. С. 5-14.
8. Пометун О.І. Теорія та практика послідовної реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи*. К.: «К.І.С.», 2004. С. 15-24.
9. Хоружа Л.Л. Компетентнісний підхід в освіті: ретроспективний погляд на розвиток ідеї. *Педагогічна освіта: теорія і практика: збірник наукових праць*. К.: КМПУ імені Б.Д. Грінченка, 2007. № 7. Серія «Психологія. Педагогіка». 202 с.

Тема 3. Складові реалізації компетентнісного підходу в освітньому процесі

Мета: визначити складові реалізації компетентнісного підходу в освітньому процесі.

Опорні поняття: класифікація компетентностей, структура освітньої компетентності, методика реалізації компетентнісного підходу в освітньому процесі

Завдання для аспірантів

I. Теоретичне завдання: познайомитися з рекомендованою літературою і підготуватися до співбесіди з питань:

1. Класифікація компетентностей.
2. Структура освітньої компетентності.
3. Уміння вчитися як ключова компетентність загальної професійної освіти.
4. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз застосування.
5. Характеристика складових реалізації компетентнісного підходу в освітньому процесі: мотиваційно ціннісна, практико-орієнтована, діяльнісна, рефлексивна.

II. Практичне завдання:

1. Побудувати ментальну карту «Структура освітньої компетентності».
2. Розробити методику реалізації компетентнісного підходу в навчанні дисципліни (на вибір).

Питання для роздумів

1. Поміркуйте, які об'єктивні і суб'єктивні фактори впливають на реалізацію компетентнісного підходу в освітньому процесі?
2. Подумайте, які складові реалізації компетентнісного підходу в освітньому процесі можна було б виокремити? Обґрунтуйте.

Рекомендована література:

1. Бех І. Д. Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу у педагогіці. *Виховання і культура*. 2009. №1-2 (17-18). С. 5-7.
 2. Биковська О. В. Реалізація компетентнісного підходу в позашкільній освіті. *Позашкільна освіта і виховання*. 2007. №2. С. 7-16.
 3. Вербицкий А. А. Компетентностный подход и теория контекстного обучения. М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. 80 с.
 4. Вербицкий А. А., Ларинова О. Г. Личностный и компетентностный подходы в образовании: проблемы интеграции. М. : Логос, 2009. 336 с.
 5. Лебедев О.Е. Компетентностный подход в образовании. *Школьные технологии*. 2004. №5. С. 3-12.
 6. Савченко О. Я. Уміння вчитися як ключова компетентність загальної середньої освіти. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті; світовий досвід та українські перспективи*; під заг. ред. О. В. Овчарук. К.: К.І.С., 2005.
 7. Формування базових компетентностей учнів загальноосвітньої школи у системі інтегративної мистецької освіти : посібник для вчителя / [Л. Масол, Н. Миропольська, В. Рагозіна та ін.] ; за наук. ред. Л. Масол. К. : Педагогічна думка, 2010. С. 5-17.
- Швабл Ю. Психологічні аспекти компетентнісного підходу в освіті. *Вища школа*. 2010. №1. С. 31-36..

Тема 4. Умови реалізації компетентнісного підходу в навчальному процесі

Мета: з'ясувати умови реалізації компетентнісного підходу в навчальному процесі.

Опорні поняття: емпіричні дослідження, умови, педагогічні умови, дидактичні умови, організаційно-методичні умови, компетентнісно орієнтовне навчання

Завдання для аспірантів

I. Теоретичне завдання: познайомитися з рекомендованою літературою і підготуватися до круглого столу «Результати емпіричних досліджень серед педагогічної громадськості щодо перспектив запровадження компетентнісного підходу до вітчизняного змісту освіти».

II. Практичні завдання:

1. Підготуватися до публічного виступу за темою свого наукового дослідження у рамках круглого столу. Продумати початковий етап виступу, прийоми включення слухачів у взаємодію.
2. З'ясувати суть поняття «компетентнісно орієнтовне навчання» та побудувати ментальну карту.

Питання для роздумів

1. Ознайомитися зі змістом статті Л. Рибалко «Реалізація компетентнісного підходу у підготовці майбутніх фахівців із фізичної реабілітації». Які умови виділила дослідниця? Чи згодні ви з таким переліком? Якою умовою ви б доповнили цей перелік?
2. Що означає для освіти переорієнтація на компетентнісний підхід?

Рекомендована література:

1. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід : рефлексивний аналіз застосування. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи : б-ка з освітньої політики*. К. : КІС, 2004. С. 47–52.
2. Бойчук Ю. Д. Компетентнісний підхід як основа модернізації сучасної освіти. *Освітній простір. Глобальні, регіональні та інформаційні аспекти : наук. метод. журн.* Чернівці : Черемош, 2013. Вип. 13. С. 130–135.
3. Вербицкий А. А. Компетентностный подход и теория контекстного обучения. М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. 80 с.
4. Вербицкий А. А., Ларинова О. Г. Личностный и компетентностный подходы в образовании: проблемы интеграции. М. : Логос, 2009. 336 с.
5. Жук О. Л. Беларусь : компетентностный подход в педагогической подготовке студентов университета. *Педагогика*. 2008. № 3. С. 99–105.
6. Ломакина Г. Р. Компетентностный подход как прагматико-ориентированный подход к результатам высшего образования. *Теория и практика общественного развития*. 2012. № 12. С. 217–220.
7. Локшина О. І. Європейська довідкова система як інструмент упровадження компетентнісного підходу в освіту країн – членів Європейського Союзу. *Педагогіка і психологія*. 2007. № 1. С. 131–142.
8. Нестуля С. І. Компетентнісний підхід до формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів з менеджменту в університеті. *Збірник наукових праць Уманського держ. пед. ун-ту імені Павла Тичини*. 2018. Вип. 2. С. 166–176.
9. Пономаренко В. С. Проблеми підготовки компетентних економістів та менеджерів в Україні : монографія. Харків : ВД „ІНЖЕК”, 2012. 374 с.

10. Равен Дж. Педагогическое тестирование : проблемы, заблуждения, перспективы ; пер. с англ. М. : Когито-Центр, 1999. 144 с.

11. Рибалко Л. Реалізація компетентнісного підходу у підготовці майбутніх фахівців із фізичної реабілітації. *Педагогічні науки*. 2015. Вип. 64. С. 52-58. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pena_2015_64_12

Ходань О. Л. Компетентнісний підхід до підготовки майбутніх фахівців у ВНЗ. *Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. Ужгород:

Говерла, 2013. Вип. 29. С. 232–235

Тема 5. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті

Мета: ознайомитися із технологіями формування ключових компетентностей у фахівців.

Опорні поняття: технологія, педагогічна технологія, етапи технології

Завдання для аспірантів

I. Теоретичне завдання: познайомитися з рекомендованою літературою і підготуватися до круглого столу «Технології формування ключових компетентностей у фахівців: практичні підходи».

II. Практичні завдання:

1. Ознайомитися із концепцією ресурсно-орієнтованого навчання у вищій школі (стаття Н. Кононец, «Концепція ресурсно-орієнтованого навчання у вищій школі»). Які компетентності формуються у фахівців у процесі її реалізації? Як би ви побудували технологію формування ключових компетентностей у фахівців на основі цієї концепції?
2. Організувати на провести науково-практичну інтернет-конференцію «Наукова дискусія: запровадження компетентнісного підходу в українській освіті». Виділити тематичні секції, розробити інформаційний лист, організувати розсилку, рекламу в соціальних мережах. Використати ресурси: кафедра педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна <https://www.facebook.com/groups/2405840426302731/?ref=bookmarks>; Ресурсно-орієнтоване навчання у вищій школі: <https://www.facebook.com/groups/952957331728338/>.
3. Знайти в Інтернеті 2-3 дисертації з педагогічних наук (тематика дисертації – формування компетентностей фахівців різного профілю), проаналізувати суть поняття компетентності, якій присвячена дисертація та здійснити її компонентно-структурний аналіз.

Рекомендована література:

1. Байбара Т. М. Компетентнісний підхід в початковій освіті: теоретичні засади. *Початкова школа*. 2010. №8.
2. Бібік Н. М. Компетентнісний підхід : рефлексивний аналіз застосування. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи : б-ка з освітньої політики*. К. : КІС, 2004. С. 47–52.
3. Бойчук Ю. Д. Компетентнісний підхід як основа модернізації сучасної освіти. *Освітній простір. Глобальні, регіональні та інформаційні аспекти : наук. метод. журн.* Чернівці : Черемош, 2013. Вип. 13. С. 130–135.
4. Вербицкий А. А. Компетентностный подход и теория контекстного обучения. М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. 80 с.
5. Вербицкий А. А., Ларинова О. Г. Личностный и компетентностный подходы в образовании: проблемы интеграции. М. : Логос, 2009. 336 с.
6. Гафіяк А. М., Кононец Н. В. (2019). Авторський сайт викладача як основа системи формування компетентності фахівців з інформаційно-комунікаційних технологій. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. № 3(155). С. 3–8.
7. Гурняк І.А. Методика реалізації компетентнісного підходу в процесі навчання хімії. Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2008. 80 с.
8. Жук О. Л. Беларусь : компетентностный подход в педагогической подготовке студентов университета. *Педагогика*. 2008. № 3. С. 99–105.

9. Кононец Н.В. Концепція ресурсно-орієнтованого навчання у вищій школі. *Витоки педагогічної майстерності: зб. наук. праць*. Вип. 22. Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2018. С. 103-107.
10. Ломакина Г. Р. Компетентностный подход как прагматико-ориентированный подход к результатам высшего образования. *Теория и практика общественного развития*. 2012. № 12. С. 217–220.
11. Локшина О. І. Європейська довідкова система як інструмент упровадження компетентнісного підходу в освіту країн – членів Європейського Союзу. *Педагогіка і психологія*. 2007. № 1. С. 131–142.
12. Нестуля С. І. Компетентнісний підхід до формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів з менеджменту в університеті. *Збірник наукових праць Уманського держ. пед. ун-ту імені Павла Тичини*. 2018. Вип. 2. С. 166–176.
13. Пономаренко В. С. Проблеми підготовки компетентних економістів та менеджерів в Україні : монографія. Харків : ВД „ІНЖЕК”, 2012. 374 с.
14. Равен Дж. Педагогическое тестирование : проблемы, заблуждения, перспективы ; пер. с англ. М. : Когито-Центр, 1999. 144 с.
15. Равен Дж. Компетентность в современном обществе. 2008. Режим доступа: <https://texts.news/psihologiya-cotsialnaya/kompetentnost-sovremennom-obschestve.html>
16. Ходань О. Л. Компетентнісний підхід до підготовки майбутніх фахівців у ВНЗ. *Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. Ужгород: Говерла, 2013. Вип. 29. С. 232–235.

Тема 6. Компетентнісні виміри професійної підготовки фахівців

Мета: з'ясувати поняття етичної та лідерської компетентності фахівців, підготувати аспірантів до просвітницько-консультативної діяльності з формування компетентнісного підходу у професійній підготовці

Опорні поняття: етична компетентність фахівця, лідерська компетентність фахівця, цифрова компетентність фахівця, кроскультурна компетентність фахівця

Завдання для аспірантів

I. Теоретичне завдання: познайомитися з рекомендованою літературою і підготуватися до співбесіди з питань:

1. Етична компетентність фахівців.
2. Лідерська компетентність фахівців.
3. Цифрова компетентність фахівців.
4. Кроскультурна компетентність фахівців.
5. Методика розробки інтерактивних міні-лекцій щодо практичних рекомендацій по реалізації компетентнісного підходу у шкільній освіті.

II. Практичні завдання:

1. Здійснити логіко-семантичний аналіз понять «етична компетентність, лідерська компетентність, цифрова компетентність, кроскультурна компетентність» (таблиця: автори – визначення).
2. Розробити інтерактивну міні-лекцію щодо практичних рекомендацій по реалізації компетентнісного підходу у шкільній освіті.
3. Ознайомитися зі змістом посібника М. Гриньової «Саморегуляція». Якими рівнями визначається динаміка формування професіоналізму майбутнього вчителя? Схарактеризуйте їх.

Питання для роздумів

1. Чи потрібно формувати лідерську компетентність у вчителя? Обґрунтуйте відповідь.
2. Як би ви сформулювали поняття кроскультурної компетентності вчителя?
3. Як би ви пов'язали поняття «етика» та «компетентність»? Візуалізуйте ваші уявлення.
4. Чи володієте ви цифровою компетентністю? Обґрунтуйте відповідь.

Літопис цікавих думок

1. На думку різних учених, на сьогодні існує більше 350 визначень «Лідерства». Лідерство визначається на рівні особистості, групи, організації. Поміркуйте та поясніть етимологію поняття «лідерство». Запишіть не менше шести дефініцій лідерства.
2. Лідерами народжуються, чи стають? Що з цього приводу думали античні автори Платон та Аристотель? Яка думка учених XX ст.?

Рекомендована література:

1. Андреев Г. И. Формирование профессионально-этической культуры студентов образовательных учреждений МВД РФ. (Дис. канд. пед. наук). Чебоксары, 2002. 213 с.
2. Гриньова М. В. (2008). Саморегуляція : навч.-метод. посіб. Полтава : АСМІ. 286 с.
3. Данік Л. В. Розвиток кроскультурної компетенції при вивченні іноземної мови за професійним спрямуванням. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Філологічні науки.* 2016. Кн. 2. С. 121–124.

4. Дем'яненко О. Формування кроскультурної компетентності майбутніх учителів іноземної мови. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2012. № 6(1). С. 167-172.
5. Нестуля С. І. Компетентнісний підхід до формування лідерської компетентності майбутніх бакалаврів з менеджменту в університеті. *Збірник наукових праць Уманського держ. пед. ун-ту імені Павла Тичини*. 2018. Вип. 2. С. 166–176.
6. Прохорова С. М. Поняття цифрової компетентності вчителя іноземної мови у світовому освітньому просторі. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*. 2015. Вип. 4. С. 113–116.
7. Сідоров В. І. Формування кроскультурної компетентності майбутніх фахівців галузі туризму: науково-методичні рекомендації до навчального спецкурсу. Харків: Видавництво ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2016.
8. Хоружа Л.Л. Теоретичні засади формування етичної компетентності майбутніх учителів початкових класів. (Автореф. докт. пед. наук). К., 2004. 45 с.
9. Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи: зб.тез доповідей учасників всеукр.наук.-практ.семінару (Київ, 12 березня 2019 р.) / за заг.ред., О.В.Овчарук. – Київ.: Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України: Київ, 2019. 108 с.
10. Шульпин С.Е. Этическая компетентность как фактор профессиональной подготовки будущего учителя: (Автореф. канд. пед. наук). Курган, 1999. 22 с.

Тема 7. Особистісний потенціал набуття фахівцями професійних компетентностей

Мета: з'ясувати роль потенціалу особистості науковців у умовах компетентнісного підходу у професійній підготовці

Опорні поняття: особистість фахівця, потенціал, особистісний потенціал, самоактуалізація особистості

Завдання для аспірантів

I. Теоретичне завдання: познайомитися з рекомендованою літературою і підготуватися до співбесіди з питань:

1. Професійний розвиток особистості фахівця
2. Основні психологічні показники професіоналізму фахівця.
3. Проблеми особистісного становлення фахівця.

II. Практичні завдання:

Підібрати діагностичні методики для визначення особистісного потенціалу фахівця. Розробити модель особистісно-професійних якостей фахівця (вчителя-предметника, освітнього менеджера, економіста, юриста, фахівця туристичної індустрії, програміста тощо).

Питання для роздумів

1. Прочитайте книгу Ніколауса Б. Енкельманна «Харизма. Личностные качества как средство достижения успеха в профессиональной и личной жизни» <https://www.litmir.me/br/?b=543793>. Проаналізуйте ключові особистісні риси успішної людини. Наведіть приклади їх реалізації в повсякденному житті з позиції компетентнісного підходу.
2. Чи можна, на вашу думку, віднести саморегуляцію до особистісного потенціалу фахівця? Обґрунтуйте.

Рекомендована література:

1. Банько, Н.А. Формирование профессионально-педагогической компетентности как компонента профессиональной подготовки менеджеров : монография. Волгоград : ВолгГТУ, 2004. 275 с.
 2. Гриньова М. В. (2008). Саморегуляція : навч.-метод. посіб. Полтава : АСМІ. 286 с.
 3. Климов Е. А. Психология профессионала. М. : Институт практической психологии ; Воронеж : МОДЭК, 1996. 400 с.
 4. Маркова А. К. Психология профессионализма. М. : МГФ «Знание», 1996. 308 с.
 5. Поваренков Ю. П. Психология становления профессионала : учеб. пособие. Ярославль : Изд-во ЯГПУ, 2000. 98 с.
 6. Філоненко М. М. Особистісне становлення фахівця: теоретичний аналіз проблеми. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2014. Вип. 3-4. С. 127-131.
 7. Фонарев А. Р. Психологические особенности личностного становления профессионала: монография. М.: Издательство: НПО «МОДЭК», 2005. 543 с.
 8. Чемодурова Ю.М. Професійний розвиток особистості: психологічні фактори та бар'єри. *Психологічні науки: проблеми і здобутки*. № 1 (дод. 1). Т. І. Київ, 2012. 456 с.
 9. Ягупов В. В. Професійний розвиток особистості фахівця: поняття, зміст та особливості. *Наукові записки НаУКМА. Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота*. 2015. Т. 175. С. 22-28.
-

Тема 8. Проблеми компетентнісного підходу в освіті

Мета: з'ясувати суть компетентнісного підходу в умовах профільного навчання, ключових компетентностей для позашкільної освіти; опанувати способами експериментальної роботи в системі проектування навчально-виховного процесу у контексті компетентнісного підходу

Опорні поняття: профільне навчання, ключові компетентності для позашкільної освіти, експериментальна робота

Завдання для аспірантів

I. Теоретичне завдання: познайомитися з рекомендованою літературою і підготуватися до співбесіди з питань:

1. Поняття про профіль навчання. Профільне навчання, його структура.
2. Концепція профільного навчання в старшій школі.
3. Педагогічний експеримент: організаційні етапи та аналіз результатів.

II. Практичні завдання:

1. Знайти у мережі Інтернет автореферати дисертацій з педагогічних наук та проаналізувати суть педагогічного експерименту (гіпотеза, мета, завдання, етапи, аналіз результатів).
2. Розробити план педагогічного експерименту для упровадження методики реалізації компетентнісного підходу в навчанні дисципліни (на вибір) або технології формування ключових компетентностей у фахівців.

Питання для роздумів

Проаналізувати моделі структури та змісту підготовки фахівців для профільної школи на основі сучасних підходів до організації педагогічної освіти:

Модель 1. Для забезпечення необхідного рівня професійної підготовки вчителів при переході на профільну школу передбачається всім учителям, які виявили бажання працювати в профільній школі, пройти підвищення кваліфікації при обласних інститутах післядипломної педагогічної освіти та отримати відповідне свідоцтво (посвідчення, сертифікат).

Модель 2. На базі педагогічного ЗВО організувати професійну підготовку фахівців (вчителів, педагогів) з метою забезпечення профільної школи висококваліфікованими кадрами. Слід в рамках підготовки за спеціальностями та напрямками педагогічної освіти ввести необхідні спеціалізації та магістерські програми з урахуванням потреб профільної школи.

Запропонуйте власну модель.

Підсумкове колективне завдання

Організувати та провести міжвузівську науково-практичну конференцію «Компетентнісний підхід в освіті: проблеми, досвід, перспективи».

Рекомендована література:

1. Бабанский Ю.К. Педагогический эксперимент. *Введение в науч. исследование по педагогике.* М., 1988. С.91-106.
2. Кизенко В.І. 3 вітчизняного досвіду організації профільного навчання в старшій школі. *Підруч. для директора.* 2003. № 11/12. С. 61-74.
3. Кизенко В.І. Дидактичні засади формування навчальних профілів: посібник. К.: Педагогічна думка, 2010.

4. Кизенко В.І., Трубачева С.Е., Корсакова О.К. Концепція профільного навчання в старшій школі. 2009.
5. Кушнер Ю.З. Методология и методы педагогического исследования (учебно-методическое пособие). Могилев: МГУ им. А.А. Кулешова, 2001. 66 с.
6. Панасенко Е. А. Експеримент у педагогічних дослідженнях в Україні : теорія та практика (1943–1991 рр.) : монографія. Донецьк : Державне підприємство Ордена “Знак пошани” всеукр. державне багатопрофільне вид-во “Донбас”, 2013. 756 с.
7. Профільне навчання: Теорія і практика : зб. наук, праць за матеріалами методолог. семінару АПН України. К. : Пед. преса, 2006. 200 с.
8. Шиян Н. І. Дидактичні засади профільного навчання у загальноосвітній школі сільської місцевості. Х., 2005.
9. Шиян Н.І. Профільне навчання у школах сільської місцевості: теорія і практика. Полтава: АСМІ. 2004. 442 с.
10. Яремко І.М. Спецкурси в системі профільного навчання. Вимоги та приклади побудови спецкурсів у системі профільного навчання. *Управління школою*. 2009. №9.

Вимоги до оформлення тез доповіді

Електронний варіант тексту тез обсягом 3–5 повних сторінок формату А4, заповнення останньої сторінки не менше 75%, набраних у редакторі Microsoft Word у вигляді файлу з розширенням *.doc, *.rtf.

Поля: ліве, праве, верхнє, нижнє – по 2 см. Шрифт тексту – Times New Roman, кегль – 14, абзацний відступ – 1,25, міжрядковий інтервал – 1,5; не виставляти примусові переноси, не архівувати, не накладати заборону на редагування.

У верхньому правому куті зазначити прізвище та ініціали автора, нижче – аспірант кафедри педагогічної майстерності та менеджменту імені І. А. Зязюна, нижче – Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка.

Назву тез друкувати великими літерами з вирівнюванням по центру. Назва файлу тез доповідей повинна мати такий вигляд: Petrov_tezykonf.

Теми рефератів та вимоги до його написання і оформлення

Теми рефератів:

1. Педагогічні умови формування професійної компетентності вчителя (предмет обрати самостійно).
2. Структура професійної компетентності вчителя (предмет обрати самостійно).
3. Проблеми формування цифрової компетентності вчителя.
4. Проблеми формування кроскультурної компетентності вчителя.
5. Проблеми формування лідерської компетентності вчителя.
6. Проблеми формування етичної компетентності вчителя.
7. Науково-методичний супровід упровадження компетентнісного підходу у вищій школі.
8. Науково-методичний супровід упровадження компетентнісного підходу у новій українській школі.
9. Компетентнісний підхід: ідеї реалізації на уроках.
10. Життєва компетентність особистості.
11. Принципи компетентнісного підходу.
12. Компетентності фахівця майбутнього.

Реферат (лат. *referre* – доповідати, повідомляти) – короткий виклад змісту одного або декількох документів з певної теми.

Обсяг реферату визначається специфікою теми і змістом документів, кількістю відомостей, їх науковою цінністю або практичним значенням (10-15сторінок).

Види рефератів: інформативний та розширений (зведений).

Інформативний найповніше розкриває зміст документа, містить основні фактичні та теоретичні відомості. В такому рефераті мають бути зазначені: предмет дослідження і мета роботи, наведені основні результати, викладені дані про методи, умови дослідження, відбиті пропозиції автора щодо застосування результатів, наведені основні характеристики нових технологій навчально-виховного процесу, нова інформація про відомі явища педагогічної теорії і практики.

Розширений або зведений (багатоджерельний, оглядовий) реферат містить відомості про певну кількість опублікованих і неопублікованих документів з однієї теми, викладені у вигляді зв'язного тексту.

Зразок структури реферату:

ВСТУП

РОЗДІЛ I. Історія та теорія питання.

РОЗДІЛ II. Вирішення проблеми в сучасних умовах.

ВИСНОВКИ

ЛІТЕРАТУРА

ДОДАТКИ

Реферат починається з викладу сутності проблеми. Слід уникати зайвих фраз.

У *вступі* обґрунтовується актуальність теми, її особливості, значущість з огляду на соціальні потреби суспільства та розвиток конкретної галузі науки або практичної діяльності.

У *розділі I* основні теоретичні, експериментальні дослідження з теми, зазначається, хто з учених минулого вивчав дану проблему, які ідеї висловлював. Визначаються сутність (основний зміст) проблеми, основні чинники (фактори, обставини), що зумовлюють розвиток явища, або процесу, який вивчається. Наводиться перелік основних змістових аспектів

проблеми, які розглядалися вченими. Визначаються недостатньо досліджені питання, з'ясовуються причини їх слабкої розробленості.

У розділі II дається поглиблений аналіз сучасного стану процесу або явища, тлумачення основних поглядів і позицій щодо проблеми. Особлива увага приділяється виявленню нових ідей та гіпотез, експериментальним даним, новим методикам, оригінальним підходам щодо вивчення проблеми. У цьому розділі подається аналіз практики. Висловлюються власні думки щодо перспектив розвитку проблеми.

У висновках подаються загальні умовиводи, ідеї, думки, оцінки, пропозиції науковця.

До списку літератури включають публікації переважно останніх 5-10 років. Особливу цінність мають роботи останнього року.

У додатках наводяться таблиці, схеми, якщо вони суттєво полегшують розуміння роботи.

Вибір теми реферату слід узгоджувати з кафедрою і науковим керівником. Тема має допомогти аспіранту у визначенні методології свого дослідження.

Виклад матеріалу в рефераті має бути коротким і стислим. Слід використовувати синтаксичні конструкції, властиві мові наукових документів, уникати складних граматичних зворотів.

У рефераті слід використовувати стандартизовану термінологію, уникати незвичних термінів і символів або пояснювати їх при першому згадуванні в тексті. Терміни, окремі слова і словосполучення можна замінювати аббревіатурами й прийнятими текстовими скороченнями, значення яких зрозуміле з контексту.